

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060205

PROTOKOLL
2021-11-23
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 7
Mål nr M 11301-21

RÄTTEN

Hovrättsråden G.I. och R.J., referent, samt f.d. tekniska rådet A.R.

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE

A.R.

PARTER

Klagande

Zinkgruvan Mining AB, 556523-9414
Centrumvägen 1
696 81 Zinkgruvan

Ombud: Advokaten M.L.
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Kungsgatan 44
111 35 Stockholm

Motpart

Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

SAKEN

Föreläggande om åtgärdsutredning och riskvärdering för områden prioriterade för åtgärd i Åmmeberg i Askersunds kommun; nu fråga om prövningstillstånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-09-10 i mål nr M 2904-21

Efter föredragning fattar Mark- och miljööverdomstolen följande

BESLUT (att meddelas 2021-11-24)

Mark- och miljööverdomstolen ger inte prövningstillstånd. Mark- och miljödomstolens avgörande står därför fast.

Dok.Id 1762434

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

Skälen för beslutet

Det överklagade avgörandet får prövas av Mark- och miljööverdomstolen bara om Mark- och miljööverdomstolen har gett prövningstillstånd.

Prövningstillstånd ska ges om

- det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
- det inte går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till utan att prövningstillstånd ges,
- det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre domstol, eller
- det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Mark- och miljööverdomstolen har gått igenom målet och kommit fram till att det inte finns skäl att ge prövningstillstånd i detta fall.

Beslutet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

A.R.

Protokollet uppvisat/

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-09-10
meddelad i
Nacka

Mål nr M 2904-21

PARTER

Klagande

Zinkgruvan Mining AB
Centrumvägen 1
696 81 Zinkgruvan

Ombud: Advokat M.L.
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Kungsgatan 44
111 35 Stockholm

Motpart

Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Örebro läns beslut 2021-03-29 i ärende nr 575-2049-2021, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om åtgärdsutredning och riskvärdering för områden prioriterade för åtgärd i Åmmeberg, Askersunds kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Zinkgruvan Mining AB har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut. Till stöd för sin talan har bolaget fört fram i huvudsak följande.

I Åmmeberg har det aldrig bedrivits någon gruvbrytning. Den miljöfarliga verksamhet som har bedrivits i Åmmeberg har i huvudsak utgjorts av anrikning och rostning av malm samt deponering av restprodukter och anrikningssand. Verksamheten i Åmmeberg lades ner 1977.

Länsstyrelsen har inte angett att det överklagade föreläggandet har meddelats med stöd av övergångsbestämmelsen i 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken. Länsstyrelsen grundar inte bedömningen av efterbehandlingsansvaret i detta fall på en tillämpning av begreppet *miljöfarlig verksamhet*, vilket rätteligen ska ske för en verksamhet som upphört före miljöbalkens ikraftträdande. I stället använder länsstyrelsen sig av det övergripande begreppet *gruvverksamhet*, dock med olika innebörd beroende på i vilket sammanhang det används. Tydligtvis innefattar uttrycket gruvbrytning, anrikning och deponering. Begreppet används i ansvarsutredningen och föreläggandet utan hänsynstagande till vilken plats, när i tiden och av vilken juridisk person, respektive ingående miljöfarliga verksamhet har utövats. Lagstiftningen ger inte stöd för att tillämpa ett annat verksamhets- och verksamhetsutövarbegrepp, vid fastställande av ett historiskt efterbehandlingsansvar avseende tiden före miljöbalkens ikraftträdande, än vad som följer av en tillämpning av övergångsbestämmelsen i 8 § lagen om införande av miljöbalken. Bolaget har inte varit utövare av den miljöfarliga verksamhet som har bidragit till föroreningsituationen i Åmmeberg i den mening som avses i 10 kap. 2 § miljöbalken, i dess lydelse före 1 augusti 2007, samt 8 § lagen om införande av miljöbalken. Bolaget är därför fel adressat för föreläggandet.

Med *miljöfarlig verksamhet* avses enligt dåvarande miljöskyddslagen och 9 kap. 1 § miljöbalken markanvändning som kan leda till utsläpp eller olika störningar i omgivningen eller förorening av bl.a. mark- eller grundvatten. Begreppet

verksamhet och verksamhetsutövaren i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § miljöbalken hänförs således vid tillämpningen av 8 § lagen om införande miljöbalken till bedrivande av en miljöfarlig verksamhet på en viss plats och den markförorening eller annan omgivningspåverkan som uppkommer på den aktuella platsen. Verksamheter som bedrivs eller har bedrivits på olika geografiska orter och medfört störningar i olika omgivningar samt risk för markföroreningar på olika platser utgör således olika miljöfarliga verksamheter.

Miljöfarlig verksamhet har traditionellt indelats och klassificerats i olika industriella kategorier beroende på typisk omgivningspåverkan och prövningsnivå. Vad gäller gruvrelaterade verksamheter kan konstateras att så väl anrikning som deponering av avfallssand liksom gruvbrytning var för sig utgjort tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter. Så är fallet även idag. De tre verksamheterna medför olika typer av miljöpåverkan. Däremot är inte *gruvverksamhet* med den övergripande betydelse som länsstyrelsen grundar sitt föreläggande på, klassificerat som en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet med egen verksamhetskod. Det finns inte heller något stöd för att gruvbrytning skulle vara att se som en överordnad huvudverksamhet i förhållande till anrikning eller deponering. I en tidigare lydelse av miljöskydds-förordningen (SFS 1989:364) omfattas t.ex. gruvdrift inte alls av tillståndsplikt utan endast anrikningsverk och deponering. Det torde inte heller vara ovanligt förekommande att den malm som över tid behandlas i ett anrikningsverk härstammar från olika gruvor och malmkroppar. Så är även fallet med den malm som hanterades i Åmmebergs anrikningsverk och rosthytta under verksamhetens drifttid 1863 till 1977.

Det är inte korrekt att härleda efterbehandlingsansvaret för den nedlagda industriella verksamheten i Åmmeberg till den gruvbrytning som skett på en annan plats. Gruvbrytningen i Zinkgruvan utgör i juridisk mening en annan miljöfarlig verksamhet än anrikningsverket och sanddeponin i Åmmeberg.

Zinkgruvan Mining AB och dess föregångare med organisationsnummer 556433-8639 (fusion den 26 maj 2005) har inte bedrivit någon miljöfarlig

verksamhet i Åmmeberg. Bolaget existerade inte före 26 september 1991 då det registrerades i bolagsregistret som Aktiebolaget Grundstenen 61991. Vid denna tidpunkt var den miljöfarliga verksamheten i Åmmeberg nedlagd sedan ca 15 år. Det enda bolag som bedrivit den aktuella miljöfarliga verksamheten i Åmmeberg är det belgiska bolaget Vieille Montagne, detta genom dess svenska filial. 1989, dvs. efter nedläggningen av verksamheten i Åmmeberg, fusionerades Vieille Montagne med ett annat belgiskt bolaget, Union Minière. Det är inte en helt korrekt beskrivning att Union Minière startade en svensk filial med svenskt bolagsnummer som bildades den 12 oktober 1990. Verksamheten har ända sedan starten 1860 bedrivits som svensk filial till det belgiska bolaget. Det var dock tidigare inte möjligt att registrera utländska filialer i bolagsregistret. Union Minière bytte senare namn till Umicore, ett bolag som finns kvar idag. Det bolag som de facto utövade den miljöfarliga verksamheten i Åmmeberg finns sannolikt kvar.

Länsstyrelsens bedömning av ansvarsfrågan grundas på en rad påståenden med innebörden att den skulle vara den verksamhet som Zinkgruvan Mining AB tog över 1994 som gett upphov till föroreningarna i Åmmeberg. Det påstås att det är den miljöfarliga gruvverksamheten som bedrivs i Zinkgruvan som gett upphov till föroreningarna i Åmmeberg. Det stämmer inte eftersom de miljöfarliga verksamheter som gett upphov till föroreningssituationen i Åmmeberg hänför sig till den anrikning och rostning av styckemalm samt deponering och utfyllnad med rosthytteavfall och anrikningssand (sandmagasin) samt vissa sidoverksamheter på platsen som det belgiska bolaget Vieille Montagne bedrev i Åmmeberg mellan 1860 och 1977. Zinkgruvan Mining AB har inte varit utövare av dessa miljöfarliga verksamheter i Åmmeberg. Grubrytningen i Zinkgruvan, ca 10 km från Åmmeberg, utgör i juridisk mening en självständig miljöfarlig verksamhet. Den omständigheten att Zinkgruvan Mining AB tog över och fortsatte grubrytningen i vissa av gruvorna och malmkropparna i Zinkgruvan 1994 innebär därmed inte att bolaget fortsatte bedriva den miljöfarliga verksamhet i form av anrikning och deponering som Vieille Montagne upphörde med i Åmmeberg 1977.

Den anrikning och deponeringsverksamhet som Vieille Montagne bedrev mellan 1860 och 1977 i Åmmeberg skiljer sig dessutom i en rad väsentliga avseenden från den verksamhet som Zinkgruvan Mining AB tog över 1994 och därefter har bedrivit. Förutom den avgörande omständigheten att den nedlagda anrikningen och deponeringen bedrevs på en plats så tillämpades andra äldre tekniker som inneburit en helt annan miljöpåverkan än dagens verksamhet. Den historiska industriverksamheten i Åmmeberg och de processer som användes är inte jämförbara med dagens verksamhet i Zinkgruvan. Påståendet att verksamheten bedrivits på samma sätt i en historiskt obruten kedja saknar förankring i de faktiska förhållandena. Påstående att bolaget skulle ha använt samma utrustning, personal och lokaler är svårbegripligt och grundlöst.

Länstyrelsens påstående om att samma princip om övertagande av ansvar gäller om ett bolag förvärvas genom fusion eller vid ett inkråmsförvärv stämmer inte. En fusion innebär en generalsuccession varvid det överlåtande bolagets samtliga rättigheter och skyldigheter, inklusive ett eventuellt efterbehandlingsansvar för verksamheter bolaget kan ha bedrivit på olika platser, går upp i det övertagande bolaget. Vid ett inkråmsförvärv eller rörelseöverlåtelse ikläder sig inte bolaget som tar över och fortsätter bedriva en miljöfarlig verksamhet på en viss plats den tidigare verksamhetsutövarens efterbehandlingsansvar för annan miljöfarlig verksamhet som denne tidigare bedrivit på andra platser. Synsättet innebär en avsevärd utvidgning av efterbehandlingsansvaret och skulle kräva en lagändring.

Zinkgruvan Mining AB har inte tagit över något miljötillstånd som reglerar den miljöfarliga verksamhet som tidigare bedrivits i Åmmeberg. Frågan om bolagets eget efterbehandlingsansvar i Zinkgruvan reglerades dock i det tillstånd som Zinkgruvan Mining AB tog över i samband med övertagandet av verksamheten 1994 liksom i efterföljande tillstånd som meddelats för bolagets verksamhet. Tillståndet omfattar i dessa delar krav på att utarbeta en efterbehandlingsplan avseende gruvdriften i Zinkgruvans närområde, industriområdet som sandmagasinet i Enemossen. Den nedlagda verksamheten i Åmmeberg ingår inte. Trots att efterbehandlingsansvaret för gruvdriften i Zinkgruvans närområde är föremål för en

särskild utredning som befinner sig i ett inledande stadium härleder länsstyrelsen i sin ansvarsutredning efterbehandlingsansvaret för industriområdet i Åmmeberg till utövandet av samma gruvdrift. Dock med en mer allmän och svepande hänvisning till bolagets bedrivande av *gruvverksamhet* i området. Länsstyrelsens tolkning och tillämpning av begreppen verksamhet och verksamhetsutövare i detta ärende saknar stöd i lagen.

År 1977 lade Vieille Montagne ner verksamheten i Åmmeberg och sandmagasinet efterbehandlades enligt beslut och tillstånd från berörda myndigheter. I delar av verksamhetsområdet har markanvändningen ändrats och utgörs idag av bl.a. bostäder och golfbana. Provtagning och uppföljning av föroreningsnivåerna fortsatte dock enligt ett fastställt kontrollprogram. Zinkgruvan Mining AB fortsatte det pågående kontroll- och undersökningsarbetet i Åmmeberg efter bolagets övertagande av verksamheten i Zinkgruvan. Undersökningarna har skett på frivillig basis och i samverkan med länsstyrelsen, de har varit gedigna och har hållit en hög nivå. De i riskbedömningen identifierade riskerna för människor som bor och vistas i området är en konsekvens av beslut om ändrad markanvändning som tagits innan Zinkgruvan Mining AB bildades.

Mot den bakgrunden kan Zinkgruvan Mining AB inte anses vara ansvarig verksamhetsutövare enligt miljöbalken.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser m.m. framgår av länsstyrelsens beslut.

Zinkgruvan Mining AB har gjort gällande att bolaget inte är verksamhetsutövare för den verksamhet som bedrevs i Åmmeberg mellan åren 1863 och 1977 och att det därför inte kan ankomma på bolaget att utföra och bekosta den åtgärdsutredning och riskvärdering i området som länsstyrelsen förelagt bolaget om.

Mark- och miljödomstolen anser att det av utredningen i målet inte har framgått annat än att den malm som har brutits i Zinkgruvan har transporterats till

Åmmeberg där den har anrikats och där avfallet har deponerats. 1977 flyttades anrikningsverksverket och deponin av avfallet närmare Zinkgruvan, där verksamheten pågår än idag. Domstolen bedömer inte att det har framkommit några omständigheter som talar för att den miljöfarliga verksamhet som bedrivits i Åmmeberg skulle ha varit skild från den miljöfarliga verksamhet som bedrivits i Zinkgruvan på ett sådant sätt att de skulle anses vara olika verksamheter i miljöbalkens mening. Tvärtom bedömer mark- och miljödomstolen liksom länsstyrelsen har gjort att utredningen hittills visar att anrikningsverksamheten i Åmmeberg har haft ett sådant miljömässigt samband med gruvbrytningsverksamheten i Zinkgruvan, att den miljöfarliga verksamhet som bedrevs i Zinkgruvan får anses omfatta även den anriknings- och deponiverksamhet som bedrevs i Åmmeberg (jfr MÖD 2010:17). Verksamheten har tagits över av Zinkgruvan Mining AB, och de invändningar av bolagsrättslig art som har förts fram i överklagandet motiverar därför inte domstolen att göra någon annan bedömning.

Av länsstyrelsens beslut följer att föreläggandet är beslutat med stöd av 8 § lagen om införande av miljöbalken. Det har inte ifrågasatts att den faktiska driften av den aktuella miljöfarliga verksamheten har pågått efter den 30 juni 1969, att verkningarna pågick alltjämt vid införandet av miljöbalken och inte heller att det föreligger ett behov av att avhjälpa skadorna som har orsakats av verksamheten.

Mark- och miljödomstolen anser att det i målet har framkommit att den miljöfarliga verksamheten som även omfattar Åmmeberg har bedrivits kontinuerligt sedan mitten av 1800-talet, och att Zinkgruvan Mining AB sedermera har tagit över verksamheten och fortsatt bedriver den idag. Mot den bakgrunden instämmer mark- och miljödomstolen i länsstyrelsens bedömning vad avser att Zinkgruvan Mining AB är rätt adressat för föreläggandet (jfr MÖD 2003:127 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 19 februari 2016 i mål nr M 7133-15).

Mark- och miljödomstolen anser även, i likhet med länsstyrelsen, att det i nu detta undersökningsskede saknas skäl att minska omfattningen av bolagets ansvar (jfr 10

kap. 4 § miljöbalken). Vilket ansvar Zinkgruvan Mining AB har för det avhjälpande som kan krävas får bedömas sedan resultaten av undersökningarna redovisats.

Sammanfattningsvis ska bolagets överklagande avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 1 oktober 2021.

J.M.

O.L.

I domstolens avgörande har rådmannen J.M., ordförande, och tekniska rådet O.L. deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen E.T.

Beslut
2021-03-29

Dnr 575-2049-2021

Zinkgruvan Mining AB
Centrumvägen 1
696 81 Zinkgruvan

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4

INKOM: 2021-04-19
MÅLNR: M 2904-21
AKTBIL: 3

Delgivningskvitto

Föreläggande gällande åtgärdsutredning och riskvärdering för områden prioriterade för åtgärd i Åmmeberg, Askersunds kommun

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 26 kap. 9, 21 och 22 §§ miljöbalken jämte 2 kap. 8 § och 10 kap. 2, 4 och 8 §§ miljöbalken, i dess lydelse före 1 augusti 2007, att förelägga Zinkgruvan Mining AB, (org. nr.556523-9414), att ta fram och bekosta en åtgärdsutredning och riskvärdering som ska motsvara en huvudstudie enligt Naturvårdsverkets Kvalitetsmanual¹ för områdena Marinan, Hägerön, Gasverket (inom och i anslutning till dessa områden) samt Bangården i Åmmeberg, Askersunds kommun. Åtgärdsutredning och riskvärdering ska utföras i enlighet med Naturvårdsverkets rapport 5978 ”Att välja efterbehandlingsåtgärd”.

Områdena som detta beslut omfattar framgår av Zinkgruvan Mining AB:s riskbedömning, daterad 2018-06-18.

Åtgärdsutredning och riskvärdering ska ha inkommit till Länsstyrelsen senast den 1 mars 2022.

Beskrivning av ärendet

I Zinkgruvan har gruvverksamhet (gruvbrytning) bedrivits sedan slutet av 1850-talet. Anrikning av malm från Zinkgruvan bedrevs mellan åren 1863 – 1977 i Åmmeberg. Avfallet från anrikningen, s.k. anrikningssand, gjorde man sig av med i Åmmeberg genom att fylla ut en del av Vättern. År 1977 flyttades anrikningen till Zinkgruvan och anrikningssanden började deponeras i ett nytt sandmagasin, Enemossen, som används än idag.

I aktuellt ärendet hanteras det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg. Området är beläget i den södra delen av Åmmeberg i Askersunds kommun och gränsar i väster till Kärrafjärden och Tomteviken i Vätterns norra delar. Området är ca 120 ha stort och nyttjas idag till största del som golfbana. Inom området finns även permanentboende och fritidsboende och både fiske och bad förekommer. Inom området finns även

¹ Kvalitetsmanual för användning och hantering av bidrag till avhjälpan av föroreningskador.

småbåtshamn och industriverksamheter. Vättern är dricksvattentäkt för flera kommuner.

Anrikningen av malm i Åmmeberg startades i mitten av 1800-talet av det belgiska bolaget Vieille Montagne som också bedrev gruvverksamheten i Zinkgruvan (gruvbrytning). I slutet av 1970-talet flyttar Vieille Montagne anrikningen till Zinkgruvan. Vieille Montagne fusioneras med ACEC-Union Minière S.A. 1989/1990, som fortsätter att bedriva verksamheten i Zinkgruvan. 1993 bildar ACEC-Union Minière S.A. ett dotterbolag i Sverige, Union Minière Sverige AB, som övertar verksamheten i Zinkgruvan. Union Minière Sverige AB byter namn till Ammeberg Mining AB 1994 och sedan till Zinkgruvan Mining AB 1997. 1995 förvärvas Ammeberg Mining AB av North Mining Svenska AB som blir moderbolag till det bolag som bedriver verksamheten i Zinkgruvan. 2005 fusioneras Zinkgruvan Mining AB med moderbolaget North Mining Svenska AB. Gruvverksamheten (gruvbrytning och anrikning av malm) bedrivs idag av Zinkgruvan Mining AB, (org. nr.556523-9414).

Zinkgruvan Mining AB, nedan kallat bolaget, har genomfört omfattande undersökningar inom det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg. Undersökningarna visar på att det finns mycket höga metallhalter av bland annat bly, zink, kadmium och arsenik i mark, grundvatten, ytvatten och sediment samt att utläckaget av metaller till Kärrafjärden är stort. Undersökningarna visar att belastningen till Storvättern från området av zink ligger i storleksordningen 4-6 ton per år. I det före detta gruvverksamhetsområdet, där permanent- och fritidsboende finns, har mycket höga halter tungmetaller påträffats i mark. Exempelvis har blyhalter upp till drygt 40 000 mg/kg TS och zinkhalter upp till ca 200 000 mg/kg TS påträffats, det vill säga halter många gånger högre än riktvärdena för KM (Känslig Markanvändning) och MKM (Mindre Känslig Markanvändning).

2018 tog bolaget fram en fördjupad riskbedömning för det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg. Riskbedömningen visar att det finns ett åtgärdsbehov, framför allt utifrån risken för människors hälsa. I ett första skede har Marinan, Hägerön, Gasverket (inom och i anslutning till dessa områden) samt Bangården i Åmmeberg prioriterats för avhjälpandeåtgärder, då det inom dessa områden finns permanent- och fritidsboenden.

Innan en avhjälpandeåtgärd kan genomföras måste en åtgärdsutredning och riskvärdering tas fram, för att bedöma vilken/vilka åtgärder som miljömässigt, ekonomiskt och tekniskt sett är mest lämpliga vid de prioriterade områdena.

Länsstyrelsen har tagit fram en ansvarsutredning 2018, vilken har uppdaterats 2021. Ansvarsutredningen visar att bolaget är ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken, MB, att utföra och

Beslut
2021-03-29

Dnr 575-2049-2021

bekosta en åtgärdsutredning och riskvärdering för det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg.

Kommunicering

Länsstyrelsen har den 30 september 2020 kommunicerat tillsynsmyndighetens ansvarsutredning, daterad den 10 april 2018, med bolaget för eventuella synpunkter och/eller eventuell ny information, framförallt vad gäller redogörelsen av verksamhetsutövare. Bolaget har efter genomgång av ansvarsutredningen svarat att inget nytt har tillkommit eller ändrats i redogörelsen av verksamhetsutövare, men att bolagets bedömning av ansvarsfrågan utifrån redogörelsen skiljer sig från Länsstyrelsens bedömning.

Motivering till beslutet

Vid det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg, Askersunds kommun, har anrikning av malm och deponering av anrikningssand bedrivits från 1860-talet till 1970-talet. Ca 6 miljoner ton anrikningssand har fyllts ut i Vättern. Inom området har flertalet undersökningar genomförts som visar att anrikningssanden innehåller mycket höga halter av framförallt bly, zink, kadmium och arsenik.

På grund av de mycket höga halterna tungmetaller föreligger det enligt framtagna riskbedömning oacceptabla risker för bl.a. boende inom och i anslutning till områdena Marinan, Hägerön och Gasverket samt inom området Bangården. Länsstyrelsen anser utifrån riskbedömningen att det finns ett åtgärdsbehov vid dessa områden för att reducera riskerna för människors hälsa och att områdena därför ska prioriteras för avhjälpandeåtgärder.

Länsstyrelsen anser vidare att det i nuläget är högst angeläget att komma igång med avhjälpandeåtgärder i de prioriterade områdena Marinan, Hägerön, Gasverket, (inom och i anslutning till dessa områden), samt Bangården. Innan avhjälpandeåtgärder kan genomföras vid de prioriterade områdena måste dock en åtgärdsutredning och riskvärdering utföras. Detta för att kunna bedöma vilken eller vilka åtgärder som miljömässigt, ekonomiskt och tekniskt sett är mest lämpliga. Åtgärdsutredningen och riskvärderingen ska motsvara en huvudstudie enligt Naturvårdsverkets

Beslut
2021-03-29

Dnr 575-2049-2021

Kvalitetsmanual² och utföras i enlighet med Naturvårdsverkets rapport 5978 ”Att välja efterbehandlingsåtgärd”.

Det belgiska bolaget Vieille Montagne startade upp och bedrev gruvverksamhet i Zinkgruvan (gruvbrytning) och Åmmeberg (anrikning av malm) i mitten av 1800-talet. I slutet av 1970-talet flyttade Vieille Montagne anrikningen till Zinkgruvan. Verksamheten har sedan dess drivits av flera olika bolag i Zinkgruvan fram till idag då bolaget är verksamhetsutövare. Verksamheten har bedrivits på samma sätt i en historiskt obruten kedja efter överlåtelse mellan olika verksamhetsutövare.

Av 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, följer att bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § MB ska tillämpas i frågan om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheterna alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande enligt 1 §, och om det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten. I aktuellt ärende har den faktiska driften av den miljöfarliga verksamheten (gruvbrytning och anrikning) pågått efter den 30 juni 1969. Anrikningen bedrevs först i Åmmeberg men sedan slutet av 1970-talet bedrivs den i Zinkgruvan. Från början deponerades anrikningssanden i Vättern, men i och med flytten till Zinkgruvan togs ett nytt sandmagasin i bruk, Enemossen, som används än idag. Länsstyrelsen anser att det inte finns anledning att bedöma produktionsavfallet som en fristående verksamhet från den pågående miljöfarliga huvudverksamheten, då det produktionsavfall som har uppkommit historiskt sett är av samma art (anrikningssand), se dom från Mark- och miljööverdomstolen i mål nr M 7133-15.

Ansvarig för efterbehandling och utredning av förorenade områden är enligt 10 kap. 2 § respektive 8 § MB i första hand verksamhetsutövare som har bidragit till föroreningen. Enligt praxis om efterbehandlingsansvar är det verksamheten och inte verksamhetsutövaren som ska ha bidragit till föroreningen, se dom från Miljööverdomstolen i mål nr M 9822-02 och från Mark- och miljööverdomstolen i mål nr M 7133-15. Ansvaret för den som övertar en verksamhet kan således även omfatta en förorening som uppstod i verksamheten under tidigare verksamhetsutövare. Bolaget har tagit över den miljöfarliga gruvverksamheten som sedan 150 år bedrivs i Zinkgruvan och som lämnat föroreningar i Åmmeberg från 1860-talet fram till 1970-talet. Bolaget har tagit över tillståndet att bedriva gruvverksamhet från tidigare

---

² Kvalitetsmanual för användning och hantering av bidrag till avhjälpande av föroreningsskador.

Beslut
2021-03-29

Dnr 575-2049-2021

verksamhetsutövare och har fortsatt att bedriva verksamheten på samma sätt som tidigare. Enligt gällande praxis tar den som övertar en verksamhet i princip över såväl rättigheter som skyldigheter, se dom från Miljööverdomstolen i mål nr M 9822-02, samt från KN 126/91 och KN B 156/96.

Detsamma gäller om ett bolag förvärvas genom fusion eller vid inkråmsförvärv, se 23 kap. 1 § aktiebolagslagen (2005:551) samt dom från miljödomstolen i mål nr M 1659-07. Länsstyrelsen gör därmed bedömningen att den miljöfarliga verksamheten har bedrivits på samma sätt i en historiskt obruten kedja efter överlåtelse mellan olika verksamhetsutövare, och den miljöfarliga verksamheten som har bidragit till föroreningskada inom det aktuella området bedrivs än idag.

Enligt Länsstyrelsens bedömning har bolaget därmed ett ansvar enligt 10 kap. 2 § MB och är rätt adressat för nu aktuellt föreläggande.

Efterbehandlingsansvaret enligt 10 kap. 4 § miljöbalken innebär att den ansvarige i skälig omfattning ska utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

När ansvar konstaterats föreliggande återstår alltså att bedöma skäligheten i att bolaget ska svara för kostnaderna. Vid en skälighetsbedömning enligt 10 kap. 4 § MB, ska flera faktorer beaktas, bland annat när verksamheten bedrevs och när utsläppen skedde. Länsstyrelsen anser att en skälighetsavvägning i första hand får betydelse när det kommer till åtgärder. Det är i princip alltid skäligt med undersökningar. Enligt Naturvårdsverkets rapport "Att välja efterbehandlingsåtgärd (5978)" är de utredningar som återstår, åtgärdsutredning och riskvärdering, en del av huvudstudien, dvs en del i undersökningsskedet och skilda från åtgärdsskedet.

Det följer även av praxis att det inte är motiverat att i ett undersökningskede jämka omfattningen av bolagens ansvar, se domar från Mark- och miljööverdomstolen i mål nr M 682-17 och M 8286-16. Inför åtgärd görs sedan en ny bedömning av ansvaret. Hänsyn bör då i ett sådant sammanhang också tas till kostnaderna för undersökningarna, se dom från Mark- och miljööverdomstolen i mål nr M 3960-12. Mot denna bakgrund finns det inte anledning att göra någon skälighetsavvägning av omfattningen av bolagets ansvar i nu aktuellt skede.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns ett åtgärdsbehov för de prioriterade områdena Marinan, Hägerön, Gasverket, (inom och i anslutning

till dessa områden), samt Bangården i Åmmeberg, samt att en åtgärdsutredning och riskvärdering måste utföras innan en avhjälpandeåtgärd kan genomföras. Länsstyrelsen bedömer, med hänvisning till vad som ovan har anförts, att bolaget är ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § MB gällande det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg. Länsstyrelsen anser därmed att bolaget är korrekt adressat för att utföra och bekosta åtgärdsutredning och riskvärdering för de prioriterade områdena. Någon jämkning av omfattningen av bolagens ansvar ska inte ske i nu aktuellt skede.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 26 kap 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Enligt 26 kap. 21 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som det finns bestämmelser om i denna balk eller i föreskrifter som meddelats med stöd av balken, att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller också för den som annars är skyldig att avhjälpa olägenheter från sådan verksamhet.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Av 2 kap. 8 § MB framgår att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. MB.

Av 10 kap. 1 § MB framgår att detta kapitel ska tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön.

Av 10 kap. 2 § MB framgår att ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 1 § är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare).

Enligt 10 kap. 4 § 1st. MB innebär efterbehandlingsansvaret att den ansvarige i skälig omfattning ska utföra eller bekosta de

Beslut
2021-03-29

Dnr 575-2049-2021

efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenheter uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning ska bestämmas ska det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningarna ägt rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att han bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, ska även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

Av 10 kap. 8 § 1st. MB framgår att i frågor om ansvar för kostnader att utreda föroreningar inom ett sådant mark- eller vattenområde eller en sådan byggnad eller anläggning som avses i 1 § tillämpas 2-4 samt 6 och 7 §§.

Av övergångsbestämmelserna till lagen (2007:660) om ändring i miljöbalken, där bl.a. 10 kap. 2 och 4 § ändrades, framgår att äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007. Den lydelse av bestämmelserna i 10 kap. 2 och 4 § som anges i detta beslut avser således den som gällde mellan miljöbalkens ikraftträdande 1999-01-01 och fram till 2007-08-01.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tf. enhetschef för enheten Miljöskydd M.A. med miljöhandläggare Y.H. och miljöhandläggare S.P. som föredragande. I den slutliga handläggningen av detta beslut har även länsjurist J.G. deltagit.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

Kopia till

Sydnärkes miljöförvaltning, miljo@sydnarkemiljo.se

Beslut
2021-03-29

Dnr 575-2049-2021

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Överklagandehänvisning mark- och miljödomstolen
2. Ansvarsutredning daterad 2021-03-22

Beslut
2021-03-29

Dnr 575-2049-2021

Bilaga 1

Hur man överklagar

Den som vill överklaga beslutet ska skriva till Länsstyrelsen i Örebro län. Ange vilket beslut som överklagas, till exempel genom att ange beslutets diarienummer. Skriv också vilken ändring i beslutet som begärs och varför det ska ändras.

Skrivelsen ska ha inkommit till Länsstyrelsen senast tre veckor från den dag den som klagat tagit del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Bedömning av det miljörättsliga ansvaret för det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg, Askersunds kommun

Sammanfattning

Vid det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg, Askersunds kommun, har anrikning av malm och deponering av anrikningssand bedrivits från 1860-talet till 1970-talet. Anrikningssanden fylldes ut i Vättern. Inom området har flertalet undersökningar genomförts som visar att verksamheten har gett upphov till föroreningar med bland annat högt metallinnehåll av framförallt bly, zink, kadmium och arsenik. Undersökningarna visar att föroreningarna kan utgöra risk för människors hälsa och miljön.

En fördjupad riskbedömning har tagits fram av bolaget, denna visar att ett åtgärdsbehov finns i det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg.

Denna ansvarsutredning behandlar ansvaret för föroreningarna från gruvverksamheten i Åmmeberg inför en åtgärdsutredning och riskvärdering, motsvarande en huvudstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual.¹

Länsstyrelsen finner att Zinkgruvan Mining AB (org. nr. 556523 - 9414) har ett verksamhetsutövaransvar enligt 10 kap. 2 § miljöbalken (1998:808) i dess lydelse före den 1 augusti 2007, och att Zinkgruvan Mining AB är adressat för krav på att utföra och bekosta en åtgärdsutredning och riskvärdering, utifrån tidigare genomförda undersökningar samt den fördjupade riskbedömningen.

1. Inledning

Syftet med denna ansvarsutredning är att klargöra ansvaret för att utföra en åtgärdsutredning och riskvärdering för det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg, Askersunds kommun.

Ansvarsutredningen är ett levande dokument som kommer att uppdateras om nya uppgifter tillkommer.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt miljötillsynsförordningen (2011:13), för föroreningsskador enligt 10 kap. 1 § första stycket miljöbalken. Där framgår att Länsstyrelsen har tillsynsansvar för föroreningar från pågående tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet med

¹ Efterbehandling av förorenade områden - Kvalitetsmanual för användning och hantering av bidrag till efterbehandling och sanering

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

beteckningen A eller B i Miljöprövningsförordningen (2013:251) eller från verksamheter av detta slag som upphört efter den 30 juni 1969 och där tillsynen vid tidpunkten för verksamhetens upphörande inte hade överlåtits till kommunen enligt 44 a § miljöskyddslagen (1969:387) eller 1 kap. 18 § miljötillsynsförordningen (2011:13).

Zinkgruvan Mining AB är en tillståndspliktig A-verksamhet med verksamhetskod 13.10. Tillsynen för verksamheten är inte överlåten till kommunen, och därmed är Länsstyrelsen i Örebro län tillsynsmyndighet över verksamheten och över det förorenade området.

I arbetet med ansvarsutredningen är information hämtad från bolagsverket, tidigare utredningar, undersökningar och information från Zinkgruvan Mining AB.

Ansvarsutredningen har utförts av miljöhandläggare Y.H. och miljöhandläggare S.P. vid Länsstyrelsen i Örebro län.

2. Områdes- och verksamhetsbeskrivning

I Zinkgruvan har gruvverksamhet bedrivits sedan slutet av 1850-talet. Mellan åren 1863 - 1977 bedrevs anrikningen i Åmmeberg där man gjorde sig av med anrikningssanden genom att fylla ut del av Vättern. År 1977 flyttades anrikningen till Zinkgruvan och anrikningssanden började deponeras i ett nytt sandmagasin, Enemossen, som används än idag.

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

Bild 2.1. Karta över Zinkgruvan, Åmmeberg och Enemossen.

Det nu undersökta området är beläget i de södra delarna av Åmmebergs samhälle, Askersunds kommun. Området omfattar ca 80 ha och på området finns golfbana, bostäder, småbåtshamn och ett industriområde.

Det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg består av delobjekten:

- Industriområdet inklusive en småbåtshamn
- Bangården där det idag är bostäder
- Gasverket som idag används som bostadshus
- Deponiområde som idag är golfbana
- Klarningsdamm som idag kallas marinan och används som småbåtshamn och där det också finns bostäder
- Hägerön med bostäder
- Kvarnen (visas ej på kartan)
- Ladan (visas ej på kartan)
- Deponin Kulpen (visas ej på kartan)

ANSVARsutredning
2021-03-22

Bild 2.2. Karta över olika områden i Åmmeberg.

De fastigheter som omfattas av det före detta gruvverksamhetsområdet anges nedan.

- H 2:50
- H 2:51
- H 2:52
- H 2:53
- H 2:64
- H 2:65
- H 2:69
- H 2:71

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

- H 2:74
- H 2:1
- H 2:66
- H 2:75
- NK 5:43
- NK 5:30
- T 1:128
- T 1:149
- T 1:68
- T 1:8
- N 2:1

3. Föroreningsituation och fortsatta utredningar

Zinkgruvan Mining AB har genomfört omfattande undersökningar inom det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg. Undersökningarna visar på att det finns mycket höga metallhalter av bland annat bly, zink, kadmium och arsenik i mark, grund- och ytvatten och att utläckaget av metaller till Kärrafjärden är mycket stort.

2018 tog bolaget fram en fördjupad riskbedömning för de områden i Åmmeberg där gruvverksamhet har bedrivits. Riskbedömningen visar att det finns ett åtgärdsbehov, framför allt utifrån risken för människors hälsa.

En åtgärdsutredning och riskvärdering behöver tas fram för att bedöma vilken/vilka åtgärder som miljömässigt, ekonomiskt och tekniskt sett är mest lämpliga.

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

4. Verksamhetsutövare

Tabell 4.1. Verksamhetsutövare, gruvverksamhet i Åmmeberg

Namn/orgnr	Händelse	Tid (år)
Vieille Montagne	Startar gruvverksamhet i Zinkgruvan.	1857
ACEC-Union Miniere S.A.	Vieille Montagne fusioneras med ACEC-Union Miniere S.A.	1989/90
Vieille-Montagne Sverige Org nr 516402 - 1858	ACEC-Union Miniere S.A. startar en svensk filial med ett svenskt bolagsnummer.	Bolaget bildades 12 oktober 1990 (avfördes 1996-12-30)
Union Miniere Sverige AB Org nr 556433 - 8639	ACEC-Union Miniere S.A. bildar ett dotterbolag	1993
Ammeberg Mining AB Org nr 556433 - 8639	Union Miniere Sverige AB byter namn till Ammeberg Mining AB	12 oktober 1994
Zinkgruvan Mining AB Org nr 556433 - 8639	Ammeberg Mining AB byter namn till Zinkgruvan Mining AB	27 oktober 1997
Zinkgruvan Mining AB Org nr 556523 - 9414	Zinkgruvan Mining AB (556433 - 8639) fusioneras med North Mining Svenska AB (556523 - 9414)	26 maj 2005

Det belgiska gruvbolaget Vieille Montagne (Société anonyme des mines et fonderies de zinc de la Vieille-Montagne) köpte 1857 ett antal gruvfält i närheten av Åmmeberg. Ett av dessa gruvfält gick under namnet Zinkgruvan och där satte Vieille Montagne redan samma år igång med storskalig gruvdrift. 1863 började Vieille Montagne att anrika malmen i Åmmeberg. Anrikningen pågick i Åmmeberg fram till 1977 då den flyttades till Zinkgruvan.

Vieille-Montagne uppgick från och med årsskiftet 1989/1990 i det belgiska företaget ACEC-Union Miniere S.A. genom fusion. Den 12 oktober 1990 registrerades Vieille-Montagne Sverige i Patent- och Registreringsverkets filialregister under namnet Vieille-Montagne Sverige, filial till ACEC-Union Miniere S.A., Belgien, med organisationsnummer 516402 - 1858. Bolaget Vieille-Montagne Sverige avfördes 1996-12-30 ur bolagsregistret.

ACEC-Union Miniere S.A bildade 1993 ett dotterbolag, Union Miniere Sverige AB, org. nr. 556433 - 8639, med verksamhet i Zinkgruvan.

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

Den 12 oktober 1994 byter Union Miniere Sverige AB namn till Ammeberg Mining AB och den 27 oktober 1997 byter bolaget namn till Zinkgruvan Mining AB.

Under 1995 förvärvade North Mining Svenska AB (org. nr. 556523 - 9414) Ammeberg Mining AB (org nr 556433 - 8639), och blev därmed moderbolag till det bolag som bedrev verksamheten i Zinkgruvan.

26 maj 2005 fusionerades Zinkgruvan Mining AB (org. nr. 556433 - 8639) med moderbolaget North Mining Svenska AB (org nr. 556523 - 9414).

5. Allmänt om miljöbalken

Tillämpningsområde m.m.

Den grundläggande regeln om ansvar för efterbehandling finns i 2 kapitlet 8 § miljöbalken (MB). Den anger att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. Bestämmelsen bygger på den internationellt erkända principen om att det är förorenaren som betalar, den s.k. Polluter Pays Principle (PPP). Skyldigheten att avhjälpa skada kan uppfyllas genom faktiska åtgärder eller genom att den ansvarige bekostar åtgärder som vidtas av någon annan.

Fördjupade regler om ansvaret för förorenade områden återfinns i 10 kapitlet i miljöbalken. Den 1 augusti 2007 fick kapitlet en ny lydelse. Enligt övergångsbestämmelserna ska dock de äldre bestämmelserna fortfarande gälla i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007.

Bestämmelserna i 10 kapitlet om förorenade områden är tillämpliga på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är förorenade och kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Ett område måste således vara konstaterat förorenat för att kapitlet ska vara tillämpligt.

Verksamhetsutövaransvar - första ansvarskretsen (10 kap. 2 § MB)

Även 10 kap. MB utgår från principen att förorenaren betalar varför det primärt är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövaren) som ansvarar för efterbehandlingen av ett förorenat område. Enligt 10 kap. 8 § MB har verksamhetsutövaren ett motsvarande ansvar för att utreda föroreningar inom området. Omfattningen av ansvaret avgörs efter en särskild skälighetsavvägning enligt 10 kap. 4 § MB.

ANSVARsutredning

2021-03-22

Reglerna om verksamhetsutövarens ansvar har avgränsats tidsmässigt genom särskilda övergångsbestämmelser till miljöbalken.² Av dessa framgår att balkens regler om skyldighet att avhjälpa skada eller olägenhet i 2 kap. 8 § MB och reglerna om efterbehandlingsansvar i 10 kap. 2 § MB ska tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969 om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande enligt 1 §, och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten. Har verksamheten lagts ned dessförinnan är reglerna inte tillämpliga.

Fastighetsförvarvaransvar (10 kap. 3 § MB)

Kan inte någon verksamhetsutövare utföra eller bekosta efterbehandling av en förorenad fastighet är var och en efterbehandlingsansvarig som förvärvat fastigheten efter 31 december 1998, och vid förvärvet känt till föreningarna eller då borde ha upptäckt dem. Avser förvärvet en privatbostadsfastighet enligt 2 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229) ansvarar endast en förvärvare som känt till föreningen.

Skälighetsavvägning (10 kap. 4 § MB)

Efterbehandlingsansvarets omfattning regleras i 10 kap. 4 § MB och innebär att den ansvarige i skälig omfattning ska utreda, utföra eller bekosta de undersökningar och efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning ska bestämmas ska det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningarna ägde rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att han bidragit till föroreningarna endast i begränsad mån, ska även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning. När ansvarets omfattning bestäms bör utgångspunkten vara att skador och olägenheter samt risk för skador och olägenheter undanröjs.³

Preskriptionslagen (1981:130) är inte tillämplig på efterbehandlingsansvar.

Solidariskt ansvar (10 kap. 6 § MB)

Om flera verksamhetsutövare är ansvariga enligt 10 kap. 2 § MB, ska de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 § första stycket. En verksamhetsutövare som visar att dennes bidrag till föreningen är så obetydligt att det inte ensamt motiverar efterbehandling ska dock ansvara endast för den del som motsvarar bidraget.

² 8 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken (MP).

³ Prop. 1997/98:45, del II, s. 120 ff.

ANSVARsutredning

2021-03-22

Vad de solidariskt ansvariga har betalat ska fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till föreningen och till omständigheterna i övrigt.

Regeln om solidariskt ansvar är en förenklingsregel som syftar till att underlätta myndighetens arbete med att se till att förorenade områden åtgärdas.⁴ Även om förarbetena anger att myndigheten i första hand bör rikta sig mot den som för närvarande driver verksamheten, om verksamheten fortfarande pågår, är myndigheten fri att vända sig mot den eller de ansvariga som myndigheten finner lämpligt.⁵ Den ansvarige har sedan möjlighet att genom regresstalan enligt 21 kap. 1 § 1st 7 p MB ansöka om fördelning av det solidariska ansvaret för att på så sätt söka täckning för sina kostnader från annan eller andra verksamhetsutövare.

Ansvar för utredningskostnader (10 kap. 8 § MB)

Trots frihet från ansvar enligt 10 kap. 2 eller 3 §§ MB kan en fastighetsägare enligt 10 kap. 8 § 2st MB i skälig utsträckning göras ansvarig för utredningskostnader under förutsättning att fastighetsägaren kan antas få nytta av utredningarna. Vid en skälighetsavvägning ska även personliga ekonomiska förhållanden vägas in liksom omständigheter i övrigt. Här kan således mer individuella omständigheter kopplade till fastighetsägarens egna förhållanden vägas in. Vad som avses med "nytta" framgår varken av lagtext eller förarbeten. Enligt Darpö kan det exempelvis röra sig om att de föreningar som finns i området inverkar menligt på fastighetsägarens möjligheter att utnyttja fastigheten eller att denne kan ha nytta av undersökningarna i ett bygglovsärende.⁶

6. Bedömning av ansvaret i det särskilda fallet, det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg, Askersunds kommun

Miljöbalken 10 kap. och förorenade områden enligt 10 kap. 1 § MB

Det aktuella området i Åmmeberg är konstaterat förorenat. Tidigare undersökningar i området visar att det finns höga halter av framförallt metaller i mark, sediment och grund- och ytvatten, som medför risk för människors hälsa och miljön. 10 kapitlet i miljöbalken är därmed tillämpligt

⁴ Se prop. 1997/98:45, del I, s 360 f. Se även Naturvårdsverkets Rapport 5242, s 38 och Miljödomstolen i Växjö, dom 2005-03-24 i mål nr 495-05. Domen har inte överklagats.

⁵ Se prop. 1997/98:45, del II, s 119 och del I, s 361.

⁶ Se Darpö, Eftertanke och förutseende - en rättsvetenskaplig studie om ansvar och skyldigheter kring förorenade områden, Universitetsstryckeriet, Uppsala 2001, s 115 - 116.

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

och då föroreningarna har uppstått före 1 augusti 2007 så är det de äldre bestämmelserna som är tillämpliga i det aktuella fallet.

Verksamhetsutövaransvar - första ansvarskretsen (10 kap. 2 § MB

Huvudverksamheten, gruvverksamheten i Zinkgruvan, har bedrivits sedan 1857 och bedrivs fortfarande på samma plats. Anrikningen bedrevs först i Åmmeberg, mellan 1863 och 1977 och gruvavfallet deponerades i Kärrafjärden och bildade ett sandmagasin. Från och med 1977 bedrivs anrikningen i Zinkgruvan. Ett nytt sandmagasin, Enemossen, togs i bruk samma år och används fortfarande.

Den som övertar en verksamhet tar i princip över såväl rättigheter som skyldigheter⁷. Detsamma gäller om ett bolag förvärvas genom fusion⁸ eller vid inköpsförvärv.⁹ Enligt reglerna om efterbehandlingsansvar är det verksamheten och inte verksamhetsutövaren som ska ha bidragit till föroreningen. Ansvar för den som övertar en verksamhet kan således även omfatta en förorening som uppstod i verksamheten under tidigare verksamhetsutövare.

I ett avgörande¹⁰ hade ett bolag förvärvat en verksamhet som under många år hanterat PCB-haltigt skrot. Hanteringen hade medfört föroreningar i Umeälven. Trots att hanteringen av PCB inom verksamheten upphört före förvärvet ansåg MÖD att bolaget var rätt adressat för krav enligt 10 kap. 2 § MB eftersom bolaget fortsatt att bedriva den verksamhet som orsakat föroreningen.

I ett annat avgörande i Mark- och miljööverdomstolen¹¹ konstaterades det, att trots att det inte fanns något gemensamt ägarintresse mellan bolaget och tidigare verksamhetsutövare, har den miljöfarliga verksamheten bedrivits på samma sätt i en historiskt obruten kedja efter överlåtelse mellan olika verksamhetsutövare, och den miljöfarliga verksamhet som har bidragit till föroreningsskada bedrivs sålunda än idag. Det fanns inte heller anledning att bedöma produktionsavfallet som en helt fristående verksamhet från den pågående miljöfarliga huvudverksamheten. Att deponierna inte hade använts av tidigare verksamhetsutövare sedan 1969 och 1978 tog inte MÖD heller hänsyn till, då de aktuella deponierna bedömdes utgöra en del av den pågående miljöfarliga verksamhet som bolaget bedriver. Att bolaget inte

⁷ MÖD 2003:127, KN 126/91, KN B 156/96

⁸ Bolagets samtliga tillgångar och skulder, såsom miljöskulder, går då över på det övertagande bolaget, se 23 kap 1 § aktiebolagslagen (2005:551) (för den äldre aktiebolagslagen (1975:1385) se 14 kap 1 §). Se även 12 kap 1 § lag (1987:667) om ekonomiska föreningar och KN B 159/96.

⁹ Miljödomstolen i Umeås dom, 2008-02-07, mål nr M 1659-07. Domen överklagades men MÖD beviljade inte prövningstillstånd (se Miljööverdomstolens dom 2008-04-04, mål nr M 1785-08). Se även MÖD 2003:127.

¹⁰ MÖD 2003:127

¹¹ Mark- och miljööverdomstolens dom, 2016-02-19, mål nr M 7133-15

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

äger fastigheterna utgör heller inte ett hinder för att bolaget ska genomföra utredningar.

Utifrån ovanstående resonemang och praxis, anser Länsstyrelsen att det även i detta fall är utrett att Zinkgruvan Mining AB har tagit över den miljöfarliga gruvverksamheten som bedrivs i Zinkgruvan sedan 150 år och som gett upphov till föroreningarna i Åmmeberg. Det produktionsavfall som har uppkommit är av samma art (anrikningssand) historisk sett och det finns inte anledning att bedöma produktionsavfallet som en fristående verksamhet från den pågående miljöfarliga huvudverksamheten¹². Bolaget har tagit över tillståndet från tidigare verksamhetsutövare och har fortsatt att bedriva verksamheten på samma sätt som tidigare. Bolaget har använt samma utrustning, samma personal och samma lokaler. Den miljöfarliga verksamheten har bedrivits på samma sätt i en historiskt obruten kedja efter överlåtelse mellan olika verksamhetsutövare och den miljöfarliga verksamheten som har bidragit till föroreningsskada inom det aktuella området bedrivs än idag.

Utifrån ovanstående resonemang anser Länsstyrelsen att Zinkgruvan Mining AB kan betraktas som adressat för krav enligt 10 kap. 2 § MB.

Fastighetsförvärvaransvaret (10 kap. 3 § MB)

Då det finns en verksamhetsutövare att ställa krav mot, aktualiseras inte fastighetsförvärvaransvaret.

Skälighetsavvägning (10 kap. 4 § MB)

Skälighetsavvägningen sker i två steg. Inledningsvis görs en objektiv bedömning av vilka efterbehandlingsåtgärder som är miljömässigt motiverade och rimliga ur kostnadssynpunkt.¹³ Därefter sker en bedömning av ansvarets omfattning mot bakgrund av faktorer på adressatens sida. Ansvar kan då komma att jämkas till viss del eller till och med ner till noll.

Mot bakgrund av de höga föroreningshalter och spridningsrisker som framkommit i genomförda undersökningar samt att riskbedömningen visat på ett åtgärdsbehov, anser Länsstyrelsen att det är miljömässigt motiverat att en åtgärdsutredning och riskvärdering ska utföras vid det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg.

Av den praxis som vuxit fram från Mark- och miljööverdomstolen kan konstateras att utrymmet för jämkning av utredningsansvaret är mycket marginellt. Mark- och miljööverdomstolen har i flera domar funnit att det

---

¹² MÖD2010:17, Mål nr M 7133-15

¹³ Prop. 1997/98:45, del II, s. 120 ff.

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

inte varit motiverat att minska omfattningen av ansvaret i undersökningsskedet¹⁴.

I Mark- och miljööverdomstolens dom 2017-12-11 i mål nr M 682-17 fann domstolen att det inte fanns skäl att jämka bolagets kostnadsansvar för utredningar som utgör del av huvudstudien. Domstolen menade att utredningar som utgör en del av huvudstudien, är skilda från åtgärdsskedet och ska inte jämkas enligt den praxis som gäller.

I Mark- och miljööverdomstolens dom, 2017-04-26, i mål nr M 8262-16, framgår att domstolen ansåg att av praxis följer att det inte är motiverat att i ett undersökningsskede jämka omfattningen av bolagens ansvar. Vilket ansvar bolaget har för åtgärder som eventuellt kan komma att krävas i ett senare skede kan bedömas först sedan resultatet av de nu aktuella undersökningarna redovisats.

I ett avgörande (MÖD 2003:127) jämkades inte undersökningsansvaret trots att det förelagda bolaget endast bidragit till föroreningen i begränsad omfattning.¹⁵

Länsstyrelsen gör samma bedömning i nu aktuellt ärende, som Mark- och miljööverdomstolen i ovan nämnda fall, att det inte heller i detta fall är aktuellt med en jämkning av undersökningsansvaret. De utredningar som återstår, åtgärdsutredning och riskvärdering, är en del av huvudstudien, dvs en del i undersökningsskedet och skild från åtgärdsskedet (enligt Naturvårdsverkets rapport "Att välja efterbehandlingsåtgärd (5978)" och Naturvårdsverkets kvalitetsmanual "Efterbehandling av förorenade områden - Kvalitetsmanual för användning och hantering av bidrag för efterbehandling och sanering"). I enlighet med den praxis som vuxit fram ska jämkning därför inte ske i nu aktuellt skede.

Länsstyrelsen bedömer utifrån ovan att Zinkgruvan Mining AB ska utföra och bekosta åtgärdsutredning och riskvärdering för det före detta gruvverksamhetsområdet i Ämmeberg.

Solidariskt ansvar (10 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen bedömer att verksamhetsutövaransvaret enligt 10 kap. 2 § är solidariskt mellan ACEC-Union Minière S.A. och Zinkgruvan Mining AB (org. nr. 556523 - 9414).

Som framgår i avsnitt 5 anges det i förarbetena till miljöbalken att tillsynsmyndigheten i första hand ska rikta sig mot en pågående verksamhetsutövare även om det finns tidigare verksamhetsutövare. Detta

---

¹⁴ MÖD 2010:17, MÖD 2014:2, Mark- och miljööverdomstolens dom, 2017-12-11, i mål nr M 682-17, Mark- och miljööverdomstolens dom, 2017-04-26, i mål nr M 8286-16.

¹⁵ MÖD2003:127

ANSVARSUTREDNING

2021-03-22

gäller framförallt vid tillståndspliktiga verksamheter eftersom tillståndet kan komma att behöva omprövas. Tillsynsmyndigheten har dock rätt att rikta sig till den eller de verksamhetsutövare som myndigheten finner lämpligt, det vill säga mot tidigare och/eller nuvarande verksamhetsutövare.

Länsstyrelsen bedömer att kravet om vidare utredning i form av åtgärdsutredning och riskvärdering för det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg, bör åläggas Zinkgruvan Mining AB, då detta bolag har tagit över den miljöfarliga gruvverksamheten som bedrivs i Zinkgruvan sedan 150 år och som lämnat föroreningar i Åmmeberg från 1860-talet fram till 1970-talet.

Ansvar för utredningskostnader (10 kap. 8 § MB)

Enligt 10 kap. 8 § 2 stycket kan en fastighetsägare svara för utredningskostnader som rör fastigheten om det är skäligt. Med hänsyn till de åtgärder som nu krävs och omständigheterna i övrigt finner inte Länsstyrelsen att det är skäligt att fastighetsägarna svarar för del av utredningskostnaderna i detta skede.

7. Sammanvägd bedömning

Efter genomgång av gällande lagstiftning och praxis på området gör Länsstyrelsen bedömningen att Zinkgruvan Mining AB (org. nr. 556523 - 9414) är ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § MB att utföra och bekosta åtgärdsutredning och riskvärdering för det före detta gruvverksamhetsområdet i Åmmeberg.

S.P.
Miljöhandläggare

Y.H.
Miljöhandläggare

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.